

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۴۶ استراتژی لوله

۴۷ شاهراه سوخت

وضعیت گاز ایران در جهان

برگ برنده

مصرف بالای گاز در ایران، ظرفیت‌های صادراتی را به چالش کشیده است.

ابردردت گازی در افق

کشور ما از ظرفیت‌های بالایی برای توسعه صنعت گاز برخوردار است. ذخایر عظیم گازی ما این قابلیت را دارند که در افق ۱۴۰۴ ایران را به ابردردت گازی جهان در هر دو بخش لوله و آلان‌جی تبدیل کنند. در حال حاضر در حدود ۶۰ درصد سوخت مصرفی کشور از محل گاز طبیعی است و این امر اهمیت بالایی این صنعت را نشان می‌دهد. در عین حال، با توجه به این سهم می‌توان به فعالیت‌هایی که به خصوص برای توسعه گاز صورت گرفته پی برد. وسعت شبکه‌های توزیع گاز طبیعی کشور در حدود ۱۵۰ هزار کیلومتر تخمین زده می‌شود، در حالی که این رقم در سال‌های پیش از انقلاب به زحمت به ۴ هزار کیلومتر می‌رسید. فقط در همین ۴ سال گذشته در حدود ۳ میلیون مشترک جدید به جمع مشترکان اضافه شده‌اند و حدود ۷۰۰ شهر و بیش از ۶ هزار روستا از نعمت گاز بهره مند شده‌اند.

ایران دارای ۲۹/۱ تریلیون متر مکعب گاز ذخایر طبیعی است که این رقم، کشورمان را در جایگاه دومین کشور بزرگ دنیا از این نظر قرار داده است. با آن که دو سوم این ذخایر در میادین غیرمشترک قرار دارند و ثروتی انحصاری برای کشور به حساب می‌آیند، اما اکثر آنها توسعه نیافته‌اند.

آمارها نشان می‌دهند در سال ۲۰۰۸ در حدود ۱۰۵ میلیارد متر مکعب گاز در ایران تولید شده و رقمی در همین حدود نیز مصرف شده است! حتی پیش‌بینی می‌شود رقم مصرف از این فراتر رود و سالانه ۷ درصد رشد داشته باشد. مؤسسه Business Monitor International تخمین زده است که در منطقه خاورمیانه در حدود ۳۷۹ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۰۹ گاز مصرف شده است و این رقم برای سال ۲۰۱۴ در حدود ۴۸۱ میلیارد متر مکعب تخمین زده می‌شود و این یعنی ۲۲ درصد رشد.

در طرف دیگر، تولید در حال حاضر ۴۰۷ میلیارد متر مکعب است که انتظار می‌رود در این مدت به ۵۸۹ میلیارد متر مکعب برسد و ۲۶ درصد رشد داشته باشد.

همین گزارش نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۰ سهم کشور ما از کل مصرف منطقه در حدود ۳۴/۲۴ درصد است و پیش‌بینی می‌شود سهم آن در بازار گاز منطقه در سال ۲۰۱۴ به ۳۳/۲۸ درصد برسد. همچنین سهم کشورمان در تولید منطقه در سال جاری، حدود ۳۰ درصد برآورد می‌شود و انتظار می‌رود این رقم تا ۰/۵۶ واحد درصد ظرف ۴ سال آینده افزایش یابد.

است. علیرغم همه موفقیت‌هایی که در این حوزه به آنها رسیده‌ایم، میزان صادرات ما در مقایسه با مصرف داخلی افزایشی نداشته است. هم‌اکنون ۷۰ درصد کل تولید به فروش داخلی اختصاص یافته و ۱۶ درصد آن برای استخراج نفت به چاه‌های نفتی تزریق می‌شود. چهارده درصد باقیمانده هم به دلیل افت تولید و یا سوخت گاز دچار نقصان می‌گردد.

در عین حال، پارس جنوبی که در حدود ۴۷ درصد کل ذخایر گازی کشور را در اختیار دارد از وضعیت چندان مناسبی برخوردار نیست. در حال حاضر قطر که شریک ایران در میدان مشترک پارس جنوبی است در حال صادرات گاز استخراجی از این میدان است و تا ما به مرحله استخراج منطقی برسیم، بخش قابل توجهی از ذخایر این میدان توسط این کشور استخراج شده‌اند. متأسفانه به آن میزان که در بخش گاز رسانی داخلی و افزایش مصرف داخلی کوشیده‌ایم، در بحث بازارهای جهانی موفق نبوده‌ایم. حتی در بسیاری از سال‌ها از همسایگان خود گاز وارد کرده‌ایم؛ هر چند این میزان در سال‌های اخیر کاهش قابل توجهی داشته است.

با نگاهی به آمارهای بین‌المللی و داخلی باید به این نکته اذعان داشت که تا افق ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران، عربستان، قطر، کویت، عراق و امارات به عنوان عمده‌ترین کشورهای تولیدکننده گاز طبیعی در منطقه می‌باشند. در عین حال، با نگاهی به نقش آبی گاز - به خصوص در

میادین گازی ایران

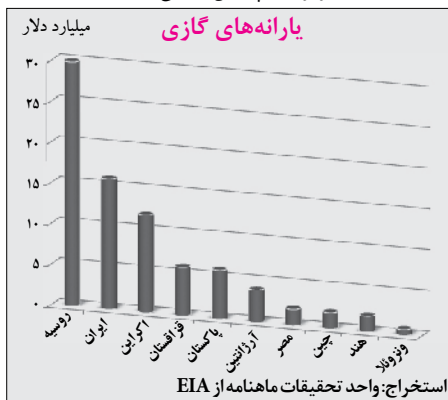
منطقه	حوزه	نام مخازن
دریا	مناطق جنوب	مخزن ژوراسیک مسجد سلیمان، مخزن خامی مارون، گنبد گازی پارنان، گنبد گازی لب سفید و گنبد گازی نفت سفید
	مناطق مرکزی	مزدوران، شورجیه، گنبدلی، آغار، دالان، نار، کنگان، قشم، سرخون، تابناک، هما، شانول، وراوی، سراج و تنگ بیجار
خشکی	نفت و گاز پارس	میدان پارس جنوبی
	نفت فلات قاره	سازند دالان میدان سلمان

طبیعی در کشورمان افزایش یافته استخراج: «اقتصاد ایران» از وزارت نفت

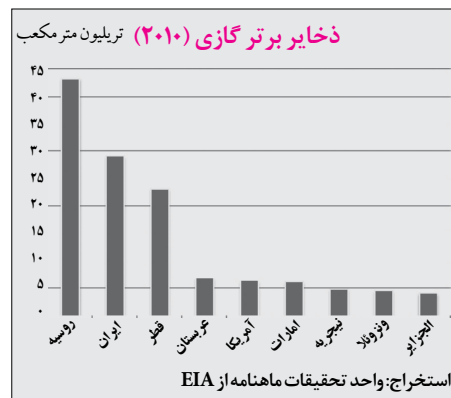
- شدت بالای مصرف انرژی - به خصوص گاز در کشور - و هدرروی آن
- قیمت‌های پایین و یارانه‌های گازی
- سهم پایین بخش خصوصی در فعالیت‌های صنعت
- گاز از قبیل خدمات پشتیبانی، فنی و تعمیراتی، تأمین قطعات، نگهداری خطوط لوله و موارد مشابه
- مصرف بالای گاز در نیروگاه‌های تولید برق و اتکالی فراوان به آن در این بخش
- تأکید بر بخش داخلی گاز رسانی و هزینه‌های هنگفت انتقال گاز

کشور ما با توجه به این که در موقعیت مناسب جغرافیایی با اروپا قرار دارد، کوتاه‌ترین مسیر را از طریق خاک ترکیه به این قاره بزرگ مصرف کننده گاز دارد. این موضوع را باید به فال نیک گرفت؛ چرا که این امر باعث خواهد شد گاز با کمترین هزینه به اروپا صادر شده و ایران را در این زمینه وارد معادلات جهانی سازد. این امر در کنار فراهم بودن زیرساخت‌های تولید گاز در کشور که از هزینه نسبتاً پایینی برخوردار است، توان رقابتی کشورمان را افزایش می‌دهد. خوشبختانه گاز بر خلاف نفت به هزینه پایینی برای سرمایه‌گذاری نیازمند است. اغلب تجهیزات صنعت گاز در حکم هزینه‌های ثابتی هستند که از عمر آنها مدت زیادی نگذشته است. صنعت نفت امروز بیش از همیشه به سرمایه‌گذاری‌های کلان نیاز دارد و با این وضعیت، انتظار چندانی از آن نمی‌رود. اما گاز را می‌توان فعلاً جویبارگاه خوبی برای تحقق وعده‌های اقتصادی کشور دانست. کشور ما خواه ناخواه مرکز سوآپ بین‌المللی گاز است. موقعیت

که تا سال ۲۰۳۰ باید ۷۰ درصد از نیاز خود را وارد کند و ما به کشور تأمین کننده نیاز دنیا تبدیل شده‌ایم. این موضوع از این بُعد حایز اهمیت است که دنیا به انرژی به چشم نهاده تولید می‌نگرد و همزمان، این نیاز روزافزون به معنای توسعه متقابل اقتصادی است، اما ما به گاز تنها به چشم یک عامل درآمدزا نگاه می‌کنیم.

در حال حاضر، کشور ما بعد از آمریکا و روسیه جایگاه سوم جهان را در زمینه مصرف در اختیار دارد، اما اقتصاد ایران در مقایسه با کشورهای یاد شده بسیار کند حرکت می‌کند. حتی مصرف گاز در کشوری چون ژاپن رقمی پایین است. البته در این تحلیل نباید از نقش سایر حامل‌ها به دلیل سهولت در نقل و انتقال آنها غافل بود. به هر حال انتقال گاز، تکنولوژی خود را می‌طلبد و نیازمند کیلومترها لوله کشی از کشورهای مختلف است، اما مثلاً برای انتقال نفت این مشکلات وجود ندارند. به عنوان مثال، چین بر مصرف رو به تزايد خود در حوزه واردات نفت تأکید دارد و در حدود ۸۵ میلیارد متر مکعب گاز (در حدود ۶۰ درصد کشور ما) وارد می‌کند. ■

فرآیند تولید و برای کشورهای بزرگ صنعتی دنیا - باید گفت ایران نیازمند تقویت نقش خود در این حوزه است. پیش‌بینی‌ها حکایت از آن دارند که در سال ۲۰۳۰ تنها اروپا نیازمند واردات ۶۰۰ میلیارد متر مکعب گاز از سایر کشورها است و ایران با این میزان ذخایر می‌تواند قطب گازی جهان به شمار رود و بالطبع از مزایای اقتصادی و سیاسی ناشی از این وابستگی جهانی استفاده کند. البته خود این موضوع تا حدودی جای نگرانی دارد که اروپایی که در گذشته هیچ نیازی به گاز نداشته، به جایی رسیده

چالش‌های صادراتی گاز

استراتژی لوله

کشور ما نیازمند افزایش سرمایه‌گذاری‌ها در بخش‌های ان‌جی‌است.

از ابعاد هدفمندی یارانه‌ها به حذف هزینه‌های یارانه‌ای گاز اختصاص دارد. با این احوال، انتظار می‌رود رشد اقتصادی در بخش‌های مختلف اقتصادی در بلندمدت به افزایش میزان مصرف گاز در بخش‌های صنعت، حمل و نقل و همچنین رشد صادرات گاز بی‌انجامد. پیش‌بینی مرکز بین‌المللی FACTS Global Energy حاکی از افزایش رشد مصرف گاز طبیعی در حدود ۱۹ درصد در کشورمان تا سال ۲۰۲۰ است و این میزان، بیشترین افزایش تقاضا در میان سایر بخش‌های خانگی، تولید نیرو، صنعت و صادرات است.

شاید بتوان مهمترین مشکل فعلی گاز را در کشور، قیمت ناچیز آن دانست. این موضوع از ابعاد مختلفی بر اقتصاد این صنعت اثر گذار است. مزیت مطلق کشورمان در تولید و استخراج گاز طبیعی سبب شده این شبهه ایجاد شود که باید قیمت گاز در کشور پایین باشد. از بُعد اقتصادی این موضوع مهمی است، اما اثرات پایینی بودن قیمت گاز نه تنها به افزایش بهره‌وری نینجامیده که حتی منجر به تلف شدن بخش زیادی از منابع گازی شده است.

مصرف فزاینده گاز طبیعی در شرایطی اتفاق می‌افتد که اقتصاد ایران در حال طی کردن رکود است. دولت بیش از ۵۰ میلیارد دلار یارانه برای انرژی ارزان در اختیار مردم قرار می‌دهد و ۳۰ درصد این مبلغ به گاز طبیعی اختصاص دارد که رقم کمی نیست. همچنین ۶۰ درصد یارانه گاز برای مصرف خانگی است و ۳۰ درصد نیز به مصرف صنعت می‌رسد. به عبارتی مقدار قابل توجهی یارانه گاز در کشور ما بدون هیچگونه عایدی دود می‌شود و به هوا می‌رود.

این مسئله علاوه بر افزایش هزینه‌های "بی‌ثمر" برای دولت، عواقب دیگری را در حوزه‌های سرمایه‌گذاری، صادرات و امثالهم به وجود می‌آورد. در حال حاضر، یکی

چالش‌ها کدامند؟

- موارد زیر مهمترین مشکلات کنونی صنعت گاز هستند
- صادرات ناچیز و مشکلات بازاریابی گاز
- قراردادهای گازی و مسایل سیاسی مؤثر بر آنها
- تحریم‌های بین‌المللی و حضور ناچیز شرکت‌های بزرگ در پروژه‌های گازی کشور
- تأکید بر صادرات از طریق لوله و نقش کم‌رنگ تولید و صادرات ال‌ان‌جی